

Twitter-revolutioner og fejlslagne protestbevægelser – Om sociale bevægelser, nye medier og social forandring

af RIKKE ALBERG PETERS

SLAGMARK #71
SIDER: 179-193

Forholdet mellem sociale bevægelser og nye medier er inden for de seneste år blevet et stort tema både i medierne og i forskningslitteraturen. En stor del af diskussionen om især de sociale mediers rolle for forskellige aktuelle protestfænomener såsom den globale retfærdighedsbevægelse, Occupy, Irans såkaldte grønne revolution og Det Arabiske Forår har været styret af teknologi-utopister på den ene side og teknologi-skeptikere, såkaldte *debunkers* (Christensen, 2011) på den anden, der hver især kritiserer hinanden for at fejle i forståelsen af, hvilken betydning de nye medier bør tillægges.¹ Utopisterne fremhæver de nye teknologiers store demokratiseringspotentiale og de sociale mediers emancipatoriske natur, hvorimod skeptikerne peger på, at internettet i bedste fald er uden grundlæggende betydning og i værste fald narrer os til at tro, at social forandring sker af sig selv, når blot de politiske aktører udnytter de nye mediers potentialer. Virtuelle sociale netværk er flygtige, overfladiske og ude af stand til at generere et varigt opgør med undertrykkende magthavere og hegemoniske eller autoritære forestillinger – lyder kritikken. Mange af internet-skepticismens argumenter minder om en mere generel

internet- og web 2.0-kritik, som den man eksempelvis finder i Andrew Keens *The Cult of The Amateur* (2008), Nicholas Carrs *The Shallows: What the Internet is Doing to our Brains* (2010) eller Jaron Laniers *You Are Not a Gadget: A Manifesto* (2010). Denne diskussion vedrørende de mange politiske, sociale, kulturelle og æstetiske problemstillinger der knytter sig til de nye og navnlig sociale medier er omfattende og kan næppe dækkes fyldestgørende her. I stedet er formålet at stille skarpt på forholdet mellem de nye medier, social protest og social forandring. Man kan med god ret stille det spørgsmål, om det overhovedet i dag giver mening at studere sociale bevægelser, deres praksisser, mobiliserings- og rekrutteringsmetoder samt kommunikation med en bredere offentlighed uden at inddrage et medieperspektiv. Men hvordan undgår man at falde i den teknologideterministiske grøft?

Denne artikel tilbyder en teoretisk diskussion af, hvordan forbindelsen sociale bevægelser og nye medier inden for de seneste år har været artikuleret i en del af forskningslitteraturen og i medierne. Artiklen forholder sig kritisk til den fremherskende teknologideterministiske diskurs, idet der argumenteres for, at mange af de aktuelle enten teknologibesyngende eller teknologiskeptiske positioner overser betydningen af det sociale – herunder protestens *sociale forankring* og mulighed for at skabe reel *social forandring*. Teknologideterminisme opfattes i denne sammenhæng som positioner, der afleder menneskelig handlen og social praksis af teknologiens egenskaber, snarere end omvendt: at (medie)teknologier opstår som et svar på menneskers eller samfundets historisk og socialt betingede behov og derfor må opfattes som en del af en social praksis (Nielsen, 2001, s. 130). Første del af artiklen gengiver de to fløjes (hhv. internetutopisternes og -skeptikernes) argumenter og syn på forholdet mellem sociale bevægelser og de nye informations- og kommunikationsteknologier. I anden del forsøger jeg at vise, at forestillingen om mediernes frigørende potentiale har væsentlige teoretiske forbindelseslinjer til forskningsfeltet omkring 'alternative medier'. Denne forskningstradition, der undersøger sociale bevægelser brug af alternative medier, ser på medieringssammenhænge, der strækker sig tilbage til tiden før internetmediets fremkomst og er således ikke belastet af den internetskepticisme, der præger mange af de pessimistiske fremstillinger.

I sidste del af artiklen anvises ud fra begrebet om *mediering* en vej ud af

teknologideterminismen, idet der argumenteres for, at de nye medieteknologier må betragtes som en del af social praksis i bred forstand og at empiriske undersøgelser af forholdet mellem sociale bevægelser og nye medier derfor må knytte an til teorier om det sociale.

TWITTER-REVOLUTIONER OG YOUTUBE-KRIGE

Politik handler om magten til at definere hvad der er rigtigt og forkert, hvad der er lovligt og ulovligt, hvad der er legitim modstand eller forræderi. Traditionelt er disse diskurser blevet formidlet af mainstreammedierne (aviser, TV, radio og film) som, hvad angår produktionsforholdene, har været begrænset til en smal elite og hvis indhold har været underlagt skiftende politiske og økonomiske agendaer. De sociale medier har muliggjort en fremstilling af alternative diskurser til et lokalt og globalt publikum og udfordrer derved magthavernes ortodokse sandheder. (Christensen, 2009)

Brugen af forskellige kommunikationsmedier har for så vidt altid været en essentiel del af sociale bevægelseres mulighed for at organisere, mobilisere og nå ud til masserne. Historisk set har mund-til-mund-metoden spillet den største rolle. Dertil kommer en lang række trykte medier fra løbesedler til pamfletter og aviser, plakater, badges, og klistermærker, hvormed et politisk indhold kunne udsendes, videreformidles og i nogle tilfælde endda opnå ikonografisk status. I og med at den teknologiske udvikling tog fart i løbet af det 20. århundrede afløste elektroniske medier som telefonen, kopimaskinen, faxmaskinen og kassettebåndoptageren i nogen grad de traditionelle trykte medier. Eksempelvis blev faxen i vidt omfang brugt til organiseringen af protesterne på den Himmelske Freds Plads i 1989 (Harvey, 2014, s. 501), og i forbindelse med Den Iranske Revolution i 1979 blev kassettebånd med Ayatollah Khomeinis taler udråbt som den egentlige årsag til revolutionsudbruddet (Papic & Noonan, 2011). Teknologiens rolle har således i årevis været velkendt, når det kommer til forholdet mellem social protest og mediebrug. Et væsentligt spørgsmål, som præger den aktuelle diskussion er,

om og i hvilket omfang de nye digitale og ikke mindst sociale medier udgør en fundamentalt ny betingelse og et nyt mulighedsrum for social protest?

Ifølge ovenstående citat af den svenske medieforsker Christian Christensen udgør de nye medier en ny, alternativ, international og interaktiv kommunikationskanal, hvormed sociale bevægelser får adgang til den bredere befolkning uden om de dominerende mainstreammassemedier, som per definition tjener den politiske og socioøkonomiske elites værdier og interesser (se også Loader, 2008, s. 1926; Garrett, 2006). Ikke nok med det; Christensen mere end antyder, at sociale kampe om diskursiv hegemoni basalt set først for alvor er muliggjort af de sociale medier, snarere end det omvendte: At de sociale medier udgør et nyt socialt erfaringsrum, der som enhver anden social praksis er integreret i samfundsmæssige konflikter og diskursive kampe.

Christensens forståelse er paradigmatisk for den utopiske position, der hævder, at de sociale medier faciliterer og er årsag til en massiv aktiv deltagelse, som ellers ikke ville have fundet sted eller have været mulig: ”Med de sociale medier kan folk se at de gør en forskel. De er ikke bare passive tilskuere til modstand, men er aktivt involveret i at skabe den” (Jurgenson, 2012, s. 87). De nye medier tillægges en så fundamental betydning, at protesten og oprøret så at sige smelter sammen med mediet, og der opstår forestillinger om ”YouTube-krige” (ideen om at protesterne i Egypten under Det Arabiske Forår blev udløst af billeder på de sociale medier af Khaled Said, en ung mand, der angiveligt var blevet mishandlet og dræbt af det egyptiske politi) og ”Twitter-revolutioner”. Twitter-revolutionen er gradvist blevet synonym med Irans såkaldte grønne bevægelse/revolution i juni 2009, men blev allerede brugt om urolighederne i Moldova et par måneder tidligere, hvor en befolkning for første gang i stor skala anvendte Twitter til at organisere demonstrationer mod valgsvindlen med parlamentsvalget (Mungiu-Pippidi & Munteanu, 2009; Hodge, 2009).

Det bidrag, der om noget fik emblematiske status for utopierne om de sociale mediers demokratiserende rolle var *The Atlantic's* populære blogger Andrew Sullivan, der i kølvandet på protesterne i Teheran i juni 2009 beskrev brugen af kommunikationsteknologier, navnlig Twitter, som et tegn på, at folket ikke længere kan stoppes eller kontrolleres. Der er ifølge Sullivan tale om en ny frihedshungrende generation, såkaldte *Millennials*, som gennem brug af teknologi vil gøre op med forældede institutioner og de magtforhold, der

dominerer den globale verdensorden. Om det angår håbsfikserede Obama-tilhængere i USA eller iranere i kamp mod Ahmadinejads styre, så er den teknologisk organiserede protest i dag så massiv, at det, vi hører, er intet mindre end ”lyden af den næste revolution” (Sullivan, 2009).

Hvordan denne revolution egentlig er orkestreret og vil foregå, melder historien dog ikke noget om. Men det håb, Sullivan tillægger de sociale medier, og selve idéen om en ’social medie-revolution’ optræder i adskillige varianter hos utopisterne (se fx Jeng, 2011; Smith, 2009). Således også hos teknologieksperten Clay Shirky, for hvem de sociale mediers væsentligste rolle er deres bidrag til skabe et stærkt civilsamfund og en velfungerende og debatterende offentlig sfære, hvilket er ethvert stærkt demokratis basis (Shirky, 2011, s. 28-29). Denne påstand underbygges vel at mærke ikke empirisk, om end Shirky hævder, at de forandringer, der vil opstå som følge af at magtkritiske stemmer og protestgrupper får øget adgang til politisk deltagelse, formentlig vil udfolde sig over en forholdsvis lang årrække. Derfor vil vi først for alvor kunne forstå karakteren af disse forandringer efter flere årtier med de sociale medier.

Grundlæggende set knytter stort set alle argumenterne om de nye mediers frigørende potentiale an til den messianske forestilling om at fri adgang til information og viden i sig selv rummer forløsende kræfter – en idé, der kan spores tilbage til tænkere såsom Henri de Saint-Simon (1760-1825) og H. G. Wells (1866-1946), og som altså har fået en renæssance med internettet og web 2.0-teknologiernes opkomst. De nye medier tilskrives forløserkvaliteter og opnår mytisk status, uafhængigt af den sociale praksis de indgår i og uden en analyse af den reelle sociale forandring, de hævdes at frembringe.

DET STORE NETBEDRAG

En af de mest markante kritikere af forestillingen om de sociale mediers mobiliserende og demokratiserende potentialer er den hviderussisk-amerikanske internetekspert Evgenev Morozov, der i bogen *The Net Delusion: How Not to Liberate the World* (2011) har gjort op med den cyber-utopisme, der flourerer i store dele af samfundet. Bogen er en kritik af de ’magiske kvaliteter’, vi har tildelt nettet og den udbredte tro på, at autoritære regimer vil falde på striben, når blot den frie strøm af information er sikret. Det magiske sesam for

den utopiske bias er ifølge Morozov: ”Lad dem tweete – så de kan tweete sig til frihed” (2011, s. xii) – underforstået de mennesker i Nordafrika, Mellemøsten, tidligere Sovjetrepublikker og mange andre steder i verden, som stadig må finde sig i autoritære regimers undertrykkende handlinger.

En af Morozovs hovedpointer er, at den naive tro på onlinekommunikationens emancipatoriske natur er formet af en i bund og grund populistisk sprogbrug om folkets mulighed for at tage magten tilbage gennem teknologien. Men internettet tjener for så vidt alle – også de autoritære magthavere, som svarer igen med overvågning, censur og sofistikerede *trolling*-metoder, såsom infiltrering af hjemmesider og Facebook-opslag eller modtweets, der spreder modpropaganda og sår tvivl om de protesterende aktørers virkelige identitet (Morozov, 2011, s. 7-10). Med til denne negative fortælling hører også ekstreme højrefløjsbevægelseres kreative brug af nettet til at mobilisere tilhængere (Copsey, 2003; Caiani & Parenti, 2009).

Side om side med internet-utopismens nærmest religiøse tro på de nye mediers frigørende potentiale står dens handlingsorienterede variant, den såkaldte *internet-centrisme*, parat med handlingsmaksimer for, hvordan frigørelsen kan tage form i praksis. Internetcentrismens maksimer for social forandring har karakter af en internetdiskurs i stedet for en politisk protest-diskurs, der holder blikket rettet mod selve indholdet i protesten og den kontekst, hvori den sociale protest opstår. Og her er vi ved kernen af Morozovs argument: Internet-utopismen, som gennemsyrer store dele af medieforskningen og den offentlige debat, samt internet-centrismen, i form af de vestlige politikeres bestræbelse på eksporten af demokrati gennem de nye medier, bygger på en deterministisk forestilling om en bestemt ’internet-logik’, som gennemsyrer sine omgivelser og skaber nye sociale bevægelser, snarere end omvendt: At social ulighed vil udmønte sig i protest, der kan antage forskellige former og benytte en række kommunikative redskaber/medier i kampen, herunder naturligvis også sociale medier.

Denne skeptiske afvisning af de nye mediers magt har ligeledes været styrende i megen af *The New Yorker*-journalisten Malcolm Gladwells lige så bidende kritik af troen på, at vi befinder os midt i en social medie-revolution – ja, at de nye sociale medier skulle have genopfundet den sociale protest, gjort det nemmere for de undertrykte at samarbejde, koordinere og give udtryk for utilfredshed.

Det er muligvis blevet nemmere for aktivister at komme til orde, men det er ikke nogen garanti for, at protesten får nogen reel eller længerevarende betydning endside fører til nogen form for historisk forandring. Vore dages sociale protester og aktivisme risikerer ifølge Gladwell at degenerere til en forbrugsorienteret *feel-good*-opbakning til enkeltsager på de sociale medier uden nogen form for personlige omkostninger eller risici, men også med begrænset social effekt i større scala (Gladwell, 2010; Morozov, 2013).

Gladwells referenceramme er historisk-normativ, idet han opstiller et skarpt skel mellem 'ægte' aktivisme med 1960'ernes protest- og borgerrettighedsbevægelser som forbillede og den senmoderne onlineaktivisme. Sidstnævnte kan ifølge Gladwell på ingen måde måle sig med den aktivisme, der foregår på gader og stræder. Interessant nok understøttes dette synspunkt af en ung amerikansk aktivist Micah White, som i et essay fælder følgende dom over den internetkampagne imod Irak-krigen, han var med til at organisere:

Al den tid brugt på at overføre vores aktivistiske ånd og ungdommelige idealisme til en webside gav os 20.000 anonyme besøgende om måneden, men det stoppede ikke besættelsen af Irak. [...] Vi satte aldrig spørgsmålstegn ved præmissen bag denne aktionsform; at det at lægge al vores energi ind i binære data var den bedste måde at bruge vores talent på. Det gav bare mening. Men i tilbageblik tror jeg vi missede en chance for at skabe social forandring. (White, 2009)

Med reference til Michael Hardt karakteriserer White aktivismens rødder som "en fællesskabsorienteret praksis, der forandrer den menneskelige natur ved at skabe nye sociale relationer." Og han tilføjer: "Kun gadeaktivisme er tilstrækkelig transformativ til at kunne iværksætte en mere omfattende revolution" (White, 2009).

Et af Gladwells kerneargumenter er, at de, som repræsenterer den 'digitale evangelisme', definerer og forstår sociale bevægelser ud fra deres redskaber/brugen af medier, snarere end ud fra årsagerne til protesten og selve kernebudskaberne. Dette flytter ifølge Gladwell fokus fra den politiske kerne i protesten. Det kan selvfølgelig diskuteres, om ikke det overdrevne fokus på bevægelsernes metoder/midler fremfor selve protestens indhold,

som Gladwell anklager sine modstandere for, i virkeligheden rammer hans egen argumentation, som er gennemsyret af en begejstring for borgerrettighedsbevægelsens berømte sit-ins (hvor afroamerikanere i forskellige aktioner okkuperede 'hvide' pladser i restauranter, busser og andre offentlige steder) og østtyskernes mandagsdemonstrationer op til murens fald i 1989, organiseret udelukkende via mund-til-mund-metoden, som førte til DDR-regimets kollaps.

Spørgsmålet er selvfølgelig, om den skarpe skelnen mellem gadeaktivisme og onlineaktivisme er holdbar: Som mange medieforskere og kommentatorer har påpeget er pointen netop, at de to fænomener i mange af de helt aktuelle protestaktioner, fx Occupy, Det Arabiske Forår eller demokratikampene i den tidligere østblok, i dag er flettet ind i hinanden i en sådan grad at det ikke giver mening at adskille dem (Jeng, 2011; Jurgenson, 2012, s. 88). Det er i den forbindelse værd at gøre opmærksom på, at netop White, som medredaktør af *Adbusters*, var en af folkene bag nyhedsmailen, hvori de opfordrede folk til at okkupere Wall Street. En onlineopfordring, der fik offlinekonsekvenser.

Opgøret med utopismen risikerer således at havne i samme deterministiske blindgyde, blot med modsat fortegn: De nye medieteknologier fører til protestens og solidaritetens forfald. Noget tyder på, at sammenhængen mellem protest og medier må undersøges ud fra et teoretisk mere reflekteret perspektiv, der har blik for såvel samfundsforankrede- som samfundsforandrende sammenhænge. Dette har i høj grad været ambitionen inden for feltet 'alternative medier'.

ALTERNATIVE MEDIER SOM KRITISKE OG AKTIVISTISKE MEDIER

'Alternative medier' refererer som begreb til en række forskellige og ofte ret diffuse medier, tæt knyttet til social og politisk kritik, som for eksempel arbejderpressen, kvindebevægelsens presse samt hele rækken af undergrundsmedier, hvor en egentlig græsrods- eller borgerjournalistik finder sted.² Trods deres indbyrdes forskellighed er alternative medier fælles om at være i opposition til de kommercielle og/eller mainstream massemediers institutioner og medieprodukter (Gibbs & Hamilton, 2001, s. 117). Alternative medier har traditionelt udgjort sociale bevægelsers væsentligste

kommunikative dimension, idet de fungerer som et eget medie med uhindret mulighed for selvfremsættelse og for at skabe et politisk budskab, men også for at komme til orde i en politisk offentlighed domineret af mainstream-mediernes en-til-mange-kommunikation (Downing, 2008, s. 42).

Christian Fuchs' (2010) marxistisk funderede bestemmelse af alternative medier som 'kritiske medier', hvis væsentligste formål er at sætte spørgsmålstegn ved det eksisterende samfunds hegemoniske magtstrukturer, er et forsøg på at skabe en socialteoretisk forankret definition, der inkluderer både *form* (selve måden kritikken kommer til udtryk på) og i særdeleshed *indhold* (kritikken af det bestående). I forlængelse af Oskar Negt og Alexander Kluges begreb om en proletarisk mod-offentlighed definerer Fuchs kritiske medier således:

Kritiske medieprodukters indhold viser undertrykte eksistensformer, virkelighedens antagonismer, forandringspotentialer. Det stiller spørgsmål til dominans, udtrykker de undertrykte og dominerede gruppers og enkeltindviders synspunkter og argumenterer for fremkomsten af et fællesskabsorienteret samfund. Kritiske medieprodukters form har som mål at udvikle indbildningskraften. Den er dialektisk, fordi den rummer dynamik, ikke-identitet, brud og det uventede. (Fuchs, 2010, s. 182-183)

Fuchs' forståelse af alternative medier som kritiske medier gør krav på universalitet, idet den sigter mod at skabe en teoretisk definition, der ikke knytter sig til en bestemt epoke, men hvis bestemmelser for så vidt kan fungere inden for en hvilken som helst massemediesammenhæng fra starten af det 20. århundrede og frem til i dag. Vi får således en ramme for at forstå det komplekse forhold mellem protest, samfundsmæssig forandring og medierne. Men fordi den ikke specifikt fokuserer på de mediepraksisser, hvorunder protesten finder sted, giver den ikke noget teoretisk svar på det spørgsmål, som denne artikel diskuterer, nemlig om de nye medier spiller en særlig rolle for social protest.

Hvis vi i stedet flytter fokus til praksis, så vil analyser kunne afdække, hvorledes de nye medier i kraft af deres specifikke netværkskarakter, deres mange-til-

mange-kommunikation, samt den interaktivitet og de deltagelsesmuligheder, de befordrer, udgør et mere radikalt alternativt redskab til at udfordre eller forandre eksisterende opfattelser af, hvordan kultur, samfund og politik bør være end de kritiske massemedier (Lievrouw, 2011, s. 19; Atton 2002). Begrebet mediering, herunder et fokus på de *praksisser* (hverdaglige, politiske, kulturelle), hvorunder kritikken udfolder sig kan i den forbindelse anvendes til at teoretisere over den forandring, som sociale bevægelser og aktivisme undergår i kraft af de nye medier.

Mediering bør ifølge den amerikanske medieforsker Leah Lievrouw (2011, s. 214-216) opfattes som en dialektisk kategori, idet begrebet både betegner kommunikation, der foregår gennem medier, men også sigter mere bredt til den mellem menneskelige interaktion, der er en del af deltagelsesprocesser, hvori forståelser skabes og forhandles. Pointen er, at de to dimensioner ikke kan adskilles i kommunikationsprocessen. Fra et medieringsperspektiv er interaktionen og mediet hvorigennem interaktionen foregår uadskillelige; de to dimensioner komplementerer og påvirker gensidigt hinanden. Derfor bliver aktivisme og protestformer – og ikke mindst vor aktuelle mediekultur – påvirket radikalt, når de nye medier bliver mere og mere dominerende i stort set alle dele af samfundet.

Dette betyder imidlertid ikke, at alternative mediers aktivistiske potentiale ikke har været udfoldet, før de nye medier dukkede op. For kaster vi samtidig et historisk blik på forbindelsen mellem protest og aktivistisk brug af medier/medieteknologier/kunstneriske fremstillingsformer, dukker der to indflydelsesrige kilder op, som mange af de aktuelle aktivistiske mediepraksisser trækker på: For det første de forandringer i protestformerne, der fandt sted i 1960-70'erne, hvor der blev skabt en række ukonventionelle, kreative og kunstneriske aktions- og interventionsformer; for det andet dadaismen og den aktivistiske kunst i det tidlige 20. århundrede (Lievrouw, 2011, s. 28-41). Forgængerne til vore dages 'sampling- og remixkultur', som teknologisk er muliggjort af de digitale medier, var dadaisternes kreative mix af medieteknikker, bl.a. fotografi, film, typografi og tryk i kombination med traditionelle kunstformer såsom skulptur, maleri og teater, som gennem brug af choeffekter, diskontinuitet og provokation skulle invitere til aktiv deltagelse.

PROTEST I EN DIGITAL TIDSALDER

Forskellen fra dengang til i dag er, at de processer og kommunikationsformer, hvorunder brud med og udfordringer af eksisterende magtforhold kan finde sted, er blevet allestedsnærværende. Det er med de nye medier blevet langt nemmere at mobilisere tilhængere fysisk, at inddrage folk i protestaktioner til en reel deltagelse, at iværksætte kreative måder at skabe kultur på og sidst men ikke mindst at få skabt opmærksomhed omkring protesten, primært via platforme for sociale medier.

Internettet har ifølge den britiske medieforsker Nick Couldry gjort det langt nemmere for uformelle politiske aktører og netværk at manifestere sig gennem onlinefællesskaber, som udfordrer den eksisterende nationale politiske orden. Politisk mobilisering undergår en kolossal forandring, og det er således blevet muligt at mobilisere tilhængere og skabe uformelle onlinenetværk, hvor politiske uenigheder, som ansigt-til-ansigt formentlig ville splitte snarere end samle tilhængerne, får mindre betydning, fordi 'sagen selv' er i fokus i onlinenetværk (Couldry, 2012, s. 121). En lignende tankegang finder vi hos W. Lance Bennett og Alexandra Segerberg (2012), hvis begreb om *connectivity* peger på de nye organisatoriske dynamikker, som opstår når onlinekommunikation bliver en vigtig del af bevægelsers organisatoriske struktur. Frem for alt er social og politisk protest i dag kendetegnet ved en uforudsigelig karakter; det er simpelthen blevet sværere at forudsige, hvordan morgendagens protestbevægelser vil være organiseret, hvilke politiske kriser, issues og forhold, de vil opstå på baggrund af, og hvilken rolle eller effekt, de vil få i en politisk offentlighed. Med de nye medier er der opstået mange nye veje til politisk engagement og måder at lave politisk forandring på, som til gengæld spiller sammen med en mere kompleks og uforudsigelig medieoffentlighed, hvor mange aktører kæmper om indflydelse på mange forskellige medieplatforme.

Endelig har de nye medier udvidet repertoire af protestformer i en mere kunstnerisk og kreativ retning. Ved at benytte popsymboler og kommercielle designpraksisser på ironiske eller parodierende måder kan sociale bevægelser gennem fx blogs, *smart mobs* og tweets fordreje et hegemonisk og/eller kommercielt indhold og gøre opmærksom på urimelige og ulige socio-

økonomiske eller kønslige/racemæssige forhold. Den såkaldte 'culture jamming', som kendes fra den aktivistiske organisation Adbusters eller duoen The Yes Men, er eksempler på just dette. Men protesten får ikke kun et kreativt boost af de muligheder, der følger med internetmediets interaktive kommunikationsform, den bliver i højere grad struktureret omkring livsstils- og identitetsprojekter eller andre områder, hvor offentlige og private sfærer smelter sammen (Loader, 2008, s. 1925). Dette er tilfældet med *gender*-bevægelser såsom SlutWalk, men ses også i Occupy-bevægelsens investering i identitet, jf. bevægelsens motto "we are the 99%".

PROTESTENS SOCIALE FORANKRING

Spørgsmålet er med andre ord, hvordan vi udvikler en teoretisk tilgang til at undersøge den vigtige forbindelse mellem sociale bevægelser, nye medier og social forandring – uden at forfalde til teknologideterminisme og -fetichisme? En undersøgelse, der har blik for alle tre dimensioner, kunne tage sit metodiske afsæt i det dialektiske medieringsbegreb. Mediering implicerer som nævnt, at protesten og medierne hvori den foregår ikke længere meningsfuldt lader sig adskille: Internettet og de nye medier er i dag blevet selve den slagmark, hvorpå kampe om betydning, identitet, viden og værdier udspiller sig snarere end et tilfældigt kommunikationsmedie blandt mange. Men de nye medier er, som hele teknologi-diskussionen vidner om, selv indskrevet i diskursive og ideologiske kampe, idet de selv er et element af vor sociale praksis i bred forstand (Nielsen, 2001, s. 130-131). Derfor bør teorier om forholdet mellem nye medier og protest være funderet i en social ontologi, dvs. en teori om det sociale og politiske i senmoderniteten, herunder teorier om, hvordan social forandring finder sted. Her byder der sig flere muligheder til inden for det sociologiske felt: Manuel Castells (1996) teori om de økonomiske og sociale dynamikker i informationssamfundet, Anthony Giddens (1990) modernitetsteori om de nye betingelser for social interaktion og de sociale systemers udlejring eller John B. Thomsons (1995) kulturelt funderede medieteorier, der opfatter medieret kommunikation som en uadskillelig del af det sociale livs bredere sammenhænge kunne danne den teoretiske baggrund for empiriske analyser af konkrete mediepraksisser, af selve samfundskritikken i protestbevægelser

samt dens effekt på kort og lang sigt (se også Couldry, 2012). Enhver beskrivelse af, hvordan teknologisk forandring påvirker vores hverdag, kultur og politik (herunder også interaktionen i den politiske offentlighed og protestaktioner) må bygge på konkrete analyser af faktisk mediebrug og konkret praksis. Megen af den hype, der omgiver de nye medier og håbet om, at de i sig selv vil føre til en øget demokratisering bygger på idealforestillinger om, hvordan tingene *kunne være*, og ikke på, hvordan de sociale praksisser og konstellationer, der udvikler sig omkring vores faktiske medie(for)brug rent faktisk er. Eksempelvis bør vi være varsomme med at slutte fra internettets særlige arkitektur bestående af en netværksstruktur med links mellem hjemmesider til, hvordan disse links relaterer sig til brugernes handlinger, idet de klikker på links (Couldry, 2012, s. 113). De nye internetbaserede medieteknologier muliggør interaktivitet og aktiv deltagelse samt aktiv medskaben hos deltagerne (jf. note 1), men det er ikke nogen garanti for, at kreativiteten ikke blot udfolder sig inden for allerede fastlagte narrative og diskursive rammer, der begrænser et reelt myndiggørelsesperspektiv (Nielsen, 2001, s. 147). Ligesom det heller ikke er nogen garanti for, at deltagelsen og mulighederne for at skabe forandring ikke bremses af en række andre sociale og politiske faktorer. Den medierede protest rummer mulighed for at skabe social forandring, men selve karakteren af forandringen må undersøges ud fra en teoretisk ramme, der giver et fundament for at vurdere protestens reelle styrke, effekt og varighed i sammenhæng med andre samfundsmæssige fænomener og forandringer.

NOTER

- 1 Med 'nye medier' henvises her til nye kommunikationsteknologier via internettet, herunder også de såkaldte sociale medier, fx YouTube, Facebook og Twitter. Ifølge Lievrouw (2011, s. 6-16) adskiller de nye medier sig fra andre medieteknologier på i hvert fald fem afgørende punkter: Gennem deres (re)kombinations- og hybridform og evne til at smelte sammen med en række andre medier, deres organisering i en netværksstruktur, deres allestedsnærværelse i store dele af samfundet samt deres interaktivitet, som implicerer, at brugeren er aktivt involveret i informations- og kommunikationsprocessen. Desuden udviser de nye medier grænsen mellem producent og modtager (publikum), idet mediebrugerne både er producenter og modtagere af indhold.

- 2 Af aktuelle alternative, onlinemedier kan nævnes *Indymedia* eller IMC (*Independent Media Center*), et netværk af globaliseringskritiske, uafhængige medieorganisationer grundlagt i forbindelse med protesterne mod WTO-konferencen i Seattle i 1999, og *AlterNet*, et nonprofit uafhængigt aktivistisk nyhedsmedie, som dækker globalt socialt og politisk stof.

LITTERATUR

- Atton, C. (2002). *Alternative Media*. London: Sage.
- Bennett, W. L. & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739-768. doi:10.1080/1369118X.2012.670661
- Caiani, M. & Parenti, L. (2009). The Dark Side of the Web: Italian Right-wing Extremist Groups and the Internet. *South European Society and Politics*, 14(3), 273-294. doi:10.1080/13608740903342491
- Carr, N. (2010). *The Shallows: What the Internet is Doing to our Brains*. New York, NY: W.W. Norton & Co.
- Castells, M. (1996). *The Rise of The Network Society*. Oxford: Blackwell.
- Christensen, C. (2009, juli). Iran: networked dissent. *Le Monde Diplomatique*. Hentet fra <http://mondediplo.com/blogs/iran-networked-dissent>
- Christensen, C. (2011). Twitter Revolutions? Addressing Social Media and Dissent. *The Communication Review*, 14, 155-157. doi:10.1080/10714421.2011.597235
- Copsey, N. (2003). Extremism on the net: the extreme right and the value of the Internet. I R. Gibson, P. Nixon & S. Ward (red.), *Political Parties and the Internet: Net gain?* (s. 218-231). London: Routledge.
- Couldry, N. (2012). *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Fuchs, C. (2010). Alternative Media as Critical Media, *European Journal of Social Theory*, 13(2), 173-192. doi:10.1177/1368431010362294
- Downing, J. (2008). Social Movement Theories and Alternative Media: An Evaluation and Critique. *Communication, Culture & Critique*, 1, 40-50. doi:10.1111/j.1753-9137.2007.00005.x
- Garrett, R. K. (2006). Protest in an Information Society: a review of literature on social movements and new ICTs. *Information, Communication & Society*, 9(2), 202-224. doi:10.1080/13691180600630773
- Gibbs, P. L. & Hamilton, J. (2001). Alternative Media in Media History. *Media History*, 7(2), 117-118. doi:10.1080/13688800120092192
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Gladwell, M. (2010, 4. oktober). Small Change. Why the Revolution will not be Tweeted. *The New Yorker*. Hentet fra <http://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-3>
- Harvey, K. (2014). *Encyclopedia of Social Media and Politics: Vol. 1*. London: Sage.

- Hodge, N. (2009, 4. august). Inside Moldova's Twitter Revolution. *Wired Magazine*. Hentet fra <http://www.wired.com/2009/04/inside-moldovas/>
- Jeng, I. (2011, 8. februar). Retweet Revolutionen. Social medie-revolution i Egypten. *Kommunikationsforum*. Hentet fra <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/retweet-revolutionen>
- Jurgenson, N. (2012). When Atoms Meet Bits: Social Media, the Mobile Web and Augmented Revolution. *Future Internet*, 4, 83-91. doi:10.3390/fi4010083
- Keen, A. (2008). *The cult of the amateur: How blogs, MySpace, YouTube, and the rest of today's user-generated media are destroying our economy, our culture, and our values*. New York, NY: Doubleday.
- Lanier, J. (2010). *You Are Not a Gadget: A Manifesto*. New York, NY: Vintage Books.
- Lievrouw, L. (2011). *Alternative and Activist New Media*. Cambridge: Polity Press.
- Loader, B. D. (2008). Social Movements and New Media. *Sociology Compass*, 2(6). doi:10.1111/j.1751-9020.2008.00145.x
- Morozov, E. (2011). *The Net Delusion: How Not to Liberate the World*. London: Penguin Books.
- Morozov, E. (2013). *To save everything, click here: Technology, solutionism and the urge to fix problems that don't exist*. London: Allen lane.
- Mungiu-Pippidi, A. & Munteanu, I. (2009). Moldova's "Twitter Revolution". *Journal of Democracy*, 20(3), 136-142. doi:10.1353/jod.0.0102
- Nielsen, H. K. (2001). *Kritisk teori og samtidsanalyse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Papic, M. & Noonan, S. (2011, 3. februar). Social Media as a Tool for Protest. *Stratfor Global Intelligence*. Hentet fra <http://www.stratfor.com/weekly/20110202-social-media-tool-protest#axzz3KpQ8wtEK>
- Shirky, C. (2011). The Political Power of Social Media. *Foreign Affairs*, 90(1), 28-41.
- Smith, T. (2009). The Social Media Revolution. *International Journal of Market Research*, 51(4) 559-561. doi:10.2501/S1470785309200773
- Sullivan, A. (2009, 13. juni). The Revolution Will Be Twittered. *The Atlantic*. Hentet fra <http://www.theatlantic.com/daily-dish/archive/2009/06/the-revolution-will-be-tweeted/200478/>
- Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media*. Redwood City, CA: Stanford University Press.
- White, M. (2009, 18. marts). Abandon Point and Click Activism. *Adbusters*. Hentet fra https://www.adbusters.org/blogs/blackspot_blog/abandon_point_and_click_activism.html

